

Foia pedagogica si didactica
pentru interesele institutelor de cultura si ale organelor acestora.

Edata si redigata de

BASILIU PETRI.

Ese odata in septemana, Vineri'a. Pretiulu pe unu anu 5 fl., pe diumetate 2 fl. 50 cr. — Pentru insertiuni: câte 5 cr. de siru si timbrulu.

Sabiiu, 18 Novembre v. 1877.

Prenumeratiunile si corespundintiele sunt a se adresá la: Redactiunea „Scólei romane“ in Sábiiu (Hermannstadt, Nagy-Szeben) franco.

Ios. Jacotot si metodu sa de instructiune.

Finele seclului XVIII si inceputulu seclului XIX a produsu reforme mari in metodu instructiunei elementare.

In periodulu acela au traitu cei mai mari pedagogi: Rousseau, Pestalozzi si alti invetiatori escelenti, cari se nevoira a inlesni copiiloru modulu de a invetiá, stabilindu unu metodu mai bunu, mai rationalu. Pe atunci unu Stephani, Olivier, Krug si Graser lucrau din tóte poterile spre a reformá cu deosebire metodu cetirei. Totu pe atunci pasi in publicitate si Iosifu Jacotot*), profesandu unu nou metodu de instructiune. Se ne intrebamu deci: cine este acestu barbatu si care este activitatea sa pedagogica?

I. Jacotot s'a nascutu la 4 Martisioru 1770 in Dijon. Studiele si-le-a terminatu in scól'a politehnica din Parisu. Absolvindu scólele, Jacotot se facu mai antáiu advocatu, parasi inse iute acésta cariera si deveni succesive capitanu de artileria, secretariu in ministeriulu de resbelu, subdirectoru si profesoru de matematica la politehniculu din Parisu si in fine profesoru de limb'a si literatur'a francesa in Louvain (Belgi'a). Elu mori in anulu 1840 in etate de 70 de ani la Parisu.

Cá profesoru in Louvain, Jacotot a publicatu cea mai importanta dintre tóte scrierile sale: „Enseignement universel“ (metodu universalu), fondandu astfeliu unu nou metodu de instructiune, metodu, ce a facutu mare sensatiune in lumea pedagogica.

Metodulu lui Jacotot se baséza pe urmatóriele 3 principie fundamentale:

1. Toti ómenii au o inteligentia egala. Jacotot nu admite nici genialitate, nici stupiditate in-nascuta; dupa elu toti ómenii au acelasi spirit, si deosebirea, ce se observa in privinti'a acésta, provine numai dela insusirile corporale, dela vointia si dela impregiurarile, in cari omulu este avisatu a traí. Spiritulu in genere, díce elu, este neschimbatoriu, elu

remane in veci acelasi; totu astfeliu este si spiritulu omenescu. De aici urméza, ca nici nu ne este prin potintia a formá spiritulu, seau adeca a-lu face altfeliu de cumu este, pentru ca atunci si omulu s'ar face altfeliu, incetandu chiar de a fi omu. Educatoriulu póte cultivá numai modulu de manifestare a spiritului. „Noi toti avemu inteligenti'a necesara; inse de multe ori ne lipsesce vointi'a. Scolariulu se nu díca, ca nu póte; ci nepotendu, se recunósca, ca este indolentu si vomu fi de acord.“ Éca aici proclamatu cu alte cuvinte principiulu: „Voiesce, si vei poté!“ Prin acésta Jacotot a voitu se iée invetiatoriloru pretestulu de a-si escusá lenea seau nepotinti'a prin necapacitatea scolariloru. Se intielege de sine, ca principiulu despre egalitatea inteligentiei a fostu combatutu cu taria din mai multe parti, intre altii si de catra ducele de Levis, carele replicá lui Jacotot, ca diferinti'a intre unu idiotu si unu geniu este prea mare, decátu se mai póta fi vorb'a de egalitatea inteligentiei.

2. Totulu este in totu. Acestu principiu este de natura didactica si vrea se díca, ca in fia care obiectu se cuprindu elementele tuturoru celoru-lalte obiecte. In conformitate cu acestu principiu Jacotot cere, cá totu obiectulu se fia tractatu fundamentalu, astfeliu, cá scolarii se-lu póta precepe in tóte reporturile sale; ér ce privesce procesulu invetiamentului, tractarea se fia astfeliu, cá primulu obiectu deja bine studiatu se serve de basa pentru preceperea obiectului urmatoriu, cele urmatóre se se reporteze la cele precedente, cele necunoscute la cele cunoscute. De aici urméza principiulu:

3. Invetiá ceva si reportéza tóte cele-lalte la cele invetiate! Adeca, dupa ce copilulu si-a insusitu un'a din cunoscintiele necesare, se grigimu, cá elu se puna tóte cunoscintiele urmatóre in legatura cu cunoscintiele precedente, se compare cele de invetiatu cu cele deja invetiate, si fia care cunoscintia nóua se servésca de basa pentru alte cunoscintie, ce voimu a le propune scolariloru.

In conformitate cu ultimele dóua principie Jacotot baséza totu invetiamentulu elementariu pe o unica carte,

*) A se ceti: Jacotó.

pe „Telemaque“ de Fenelon; acést'a carte este Abcdariu, carte de lectura, scriptura si gramatica si se tractéza astfelu, cá se servésca de substratu pentru tóta cultur'a ideala si reala a scolariului.

In legatura cu aceste principie cardinale, Jacotot recomanda si altele secundare, precumu: Procède dela usioru la mai greu! Repetéza necontenitu cele invetiate, fiindu ca repetitiunea este mam'a invetiamentului! Deprinde memori'a prin esercitie necurmata! Instruéza prin intuitiune si comparatiune! Pune pre elevu numai in calea cea adeverata si apoi lasa-lu se-si continue insusi desvoltarea prin propri'a sa activitate! Procède dela intregu la parti si apoi unesce partile éراسi intr'unu intregu (va se dica analitico-sintetice).

In opulu amintitu Jacotot arata metodulu de urmatu la cetire si scriere, gramatica, improvisare, elocintia, istoria, geografia si aritmetica.

Ce privesce cetirea si scrierea, Jacotot inca este de parere, cá aceste dóue lucruri se se invetie deodata, cu acea deosebire inse, ca precandu alti pedagogi, d. e. Launey, propunu, cá scrierea se precéda cetirei (de unde si metodulu s'a numitu „scriptologie“ seau „écriture-lecture“), pe atunci Jacotot face inceputulu cu cetirea (de aici si numele „logographie“).

Metodulu de cetire alui Jacotot se numesce si „metodu verbalu“, pentru ca dupa elu copii invétia cetirea din capulu locului la vorbe seau propusetiuni intregi; seau si „metodu analitico-sinteticu“, pentru ca copii incepu prin a analisá díceri in cuvinte, cuvinte in silabe, silabe in sunete; dupa aceea ei éراسi compunu din sunete silabe, din silabe cuvinte si din cuvinte díceri. Procedur'a speciala este acést'a: Copii primescu inca din prim'a óra pre „Telemaque“, ér invetiatoriulu, fora a „sloveni“ seau „silabisá“, cetesce scolariulu indata „unu intregu“, adeca tóta istori'a lui Telemacu; apoi se întórce éراسi la propusetiunea prima: Colypso ne pouvait se consoler du départ d'Ulysse“ (romanesce: Calipso nu se potú consolá de departarea lui Ulise). Invetiatoriulu pronuncia acumu cuventu de cuventu, raru si tare; scolarii dícu dupa elu éراسi cuventu de cuventu, pana candu sciu tóta propusetiunea de rostu; dupa aceea cuvintele se mai dícu si indereptu si pe saritea; in fine invetiatoriulu pronuncia câte unu cuventu dupa placu, ér copii au se-lu arate si se-lu pronuncie si ei tare si corect. Fras'a acést'a se propune in prim'a carte din „Telemaque“ asia:

Calypso

Calypso ne

Calypso ne pouvait

Calypso ne pouvait se

Calypso ne pouvait se consoler

Calypso ne pouvait se consoler du

Calypso ne pouvait se consoler du départ

Calypso ne pouvait se consoler du départ d'Ulysse.

Dupa ce copii cunoscú bine tóte cuvintele dupa fisonomi'a lorú, invetiatoriulu face unu pasiu mai departe, si silabisandu descompune frás'a in singuratecele ei silabe, tractandu-le de altmintrea intogmai cá si cuvintele. — Cunoscundu copii si silabele de-ameruntulu, urméza analisarea lorú in sunete si litere, aratandu-se si acestea pe rondu, indereptu si pe sarite, pana candu copii suntú in stare a esprimá sunetulu fia carei litere, si vice versa a aratá liter'a pentru fia care sunetu din frasa. — Candu copii cunoscú fora smintéla tóte cuvintele, tóte silabele si tóte literile din prim'a frasa, se trece la a dou'a. Aceeasi procedura. Dupa ce s'a deprinsu bine si frás'a acést'a, se repetéza éراسi frás'a prima, cautandu-se, nu cumu-va in frás'a adou'a se afla o litera, o silaba seau unu cuventu din frás'a prima. — Totu asia se tractéza frás'a a treia, a patra si celelalte, aducandu pururea frás'a cea noua in reportu cu frasele de mai inainte. Dupa cele de antáiu 30—40 de ronduri din „Telemaque“, copii sciu cetí. Aici invetiatoriulu trebuie pururea se vorbésca, scolarii pururea se audia, cáci díce Jacotot: „La cetire loculu primu compete urechiei, nu ochiului.“

Paralelu cu cetirea se invétia si scrierea. Indata ce prim'a frasa s'a analisatu in literele ei, copii invétia a le scrie bine si frumosu si a compune din ele silabe, cuvinte si frase. Totu astfelu se urméza cu fiacare frasa urmatoria, pana candu in fine scolarii suntú in stare a cetí si scrie tóta istori'a lui Telemacu.

Éca in scurtu metodulu lui Jacotot de a invetiá cetirea si scrierea! Ori câtú de ingeniósca se fia ideea lui Jacotot in genere, metodulu seu de cetire are defecte mari, cari nu se potú ascunde. Antáiu si mai antáiu Jacotot calca in pitióre primulu principiu didacticu: „Procède dela aprópe la mai departe, dela cunoscutu la necunoscutu!“ Pruncii adeca au a incepe indata cu: „Calipso nu se potú consolá de departarea lui Ulise“. Intrebamu acuma: Afla-se in spiritulu copiilorú intipuiru, de cari s'aru poté imbiná intipuirile din frás'a acést'a? Ce sciu copii despre Ulise? Si frás'a: „a se consolá de pierderea cuiva“, au nu e dins'a pentru copii de siése ani pre grea, prea abstracta? Se nu se uite, ca adeverat'a invetiare tóta stá in combinarea celor de invetiatu cu cele deja invetiate. Totu asia ignoréza Jacotot si principiulu: „Procède dela usioru la mai greu!“ Micutii, carora le vine greu a pronuncíá si numai frase simple, cauta se invetie dupa Jacotot indata la inceputu o frasa amplificata, compusa din cuvinte straine si abstracte, asia dara „necunoscute“ si „grele“. Primulu cuventu stá din 3 silabe si se incepe — nu cu o vocala, ci cu o consonanta, cu C, care se pronuncia in mai multe feliiuri, dupa cumu stá inainte de a, o, u, seau inainte de e, i. — Lucrulu inse devine si mai anevoiosu, indata ce ne vomu aduce aminte, ca cetirea se invétia deodata cu scrierea. In privinti'a acést'a nici vorba nu mai póte fi de unu procesu geneticu la tractarea literi-

loru, va se dica de unu procesu, in sensulu caruia cauta a se incepe cu liter'a cea mai simpla si mai usi'ora de scrisu, si apoi a se procede succesive la litere mai grele, dupa cumu ele urm'za unele din altele. Aici inceputulu se face cu c, si inca cu celu mare, litera f'orte greu de scrisu. Scurtu: procesulu nici de c'atu nu este metodicu. Afara de ac'est'a procedur'a inca este c'atu se p'ote mai mecanica.

Nu p'ote fi scopulu nostru aici a arat'a reformele, prin cari a trecutu mai departe metodulu lui Jacotot relativu la cetire si scriere. Cine doresce a se inform'a mai de-apr'ope in punctulu acest'a, binevoi'esca a consult'a intre altele „Scriptolegi'a“ de Bas. Petri, pag. 32 et seq.

Nici de metodulu urmatu de Jacotot la celelalte discipline din sc'ola nu vomu vorbi in specialu, pentru ca aici Jacotot a fostu mai pu'cinu originalu si productivu. Numai compusetiunile stilistice se fi fostu in sc'ol'a lui Jacotot admirabile. E'ca ce dice in privint'i'a ac'est'a profesorulu Froussard, carele a visitatu in Louvain institutul de fete alui Jacotot. Recercatu de Jacotot, Froussard dete eleveloru urmat'orele teme de compositiuni din limb'a francesca: „Campulu de resbelu. Reint'orcerea din asilu. Ultimulu omu la finele lumei. M'orte'a ateistului. Tintiarulu ce sb'ora.“ Dupa ce s'au impart'itu aceste teme intre eleve, li-se dete pentru elaborare tempu de unu patrariu de ora. Tre-c'endu acestu restempu, urm'a cetirea elaboratelor, si „multe dintre cele 12 copile, cari formau clas'a I si cari invetiau numai de 10—18 luni, lucrara at'atu de bine, in c'atu compositiunile lor nu aru fi desfiguratu frum'osele pasage ale scriitoriloru nostri celoru mai buni“.

Dupa ac'est'a elevele improvisara. *) Prim'a eleva improvis'a in tempu de 5 minute despre „m'orte'a ateistului“ intr'unu modu, „inc'atu si oratorulu celu mai deprinsu ar fi avutu cauza a o invidi'a. O alta eleva improvis'a asupra aceleesi teme, „fora a repet'a nimicu din ceea ce spuse prim'a, inse cu aceesi maestria in tonu si espressionu“. O a treia vorbi 8 1/2 minute despre „tintiarulu ce sb'ora“, „intr'unu modu incantatoriu, fora a se opri.“

— ib —

Din Romani'a.

Consiliulu generalu alu instructiunii publice.

(Raportu adresatu d-lui ministru alu instructiunii.)

Domnule ministre!

Consiliulu generalu alu instructiunii publice, de- liberandu asupra cestiuniloru cuprinse in mesagiulu d-v'ost'ra de deschiderea acestui consiliu din 1 Septembrie, relativu la desvoltarea si ameliorarea instructiunii, cumu si asupra cestiuniloru provenit'ore din initiativ'a membri-

*) „A improvis'a insemneza (dupa Jacotot) a da explicari, pre cari nu le cere nimenea; a desminti obiectiuni, ce nu s'au facutu, cu alte cuvinte: a fi actoru singuru de totu in present'i'a auditoriloru, cari voru raspunde, de voru voi, seau voru tac'e, deca ac'est'a le va conveni mai bine“.

loru sei, conformu regulamentulu interioru alu acestui consiliu, terminandu-si lucrarile, asupra caror'a a fostu consultatu, are on'ore a ve supune rezultatulu delibe-rariloru sale, in conformitate cu art. 30 din legea in-structiunii publice.

Cestiunile puse in desbaterea acestui consiliu, con-tinute in discursulu d-v'ost'ra de deschidere, au fostu acestea:

I. Reorganizarea si desvoltarea sc'oleloru de co-merciu.

II. Modificarea programei sc'oleloru de comerciu.

III. Modificarea programei seminariloru.

IV. Revisuirea programelor studiiloru liceale, si:

V. Adoptarea banicei pulpitrui in sc'olele publice.

Catra acestea s'a mai adaugatu apoi inca o cestiune principala, provenita din initiativ'a unor'a din membrii consiliulu generalu, relativu la revisuirea progameloru actuale ale sc'oleloru primare, rurale si urbane de ambe sexe.

I.

Reorganizarea si desvoltarea sc'oleloru centrale de fete.

Asup'r'a acestei cestiuni, de at'at'a importantia, care cu dreptu cuventu a preocupatu si preocupa in-tr'eg'a autoritate scolara, on. consiliu permanentu, ple-candu din punctulu de vedere, ca organizarea actuala a sc'oleloru centrale de fete nu corespunde cu scopulu lor; ca unu mare numeru de fete, dupa absolvirea invetiamentulu primaru, ar dori se profite si de bine-facerile invetiamentulu secundaru; ca numerulu f'orte restr'insu alu eleveloru bursiere si acelor solvente in sc'olele centrale de astadi, presinta unu adeveratu mo-nopolu; ca program'a studiiloru nu corespunde in de-stulu cu trebuint'i'a s'em'tita de o instructiune completa, at'atu pentru junele, ce se destina carierei de inveti-at'ore, c'atu si acelor'a, ce dorescu a se destinge in socie-tate prin o instructiune mai desvoltata: prin raportulu ce, conformu art. 21 din lege, v'a adresatu de finele anulu acestui'a, propune pentru remediarea acestoru inconveniente:

1. Crearea celu pu'cinu a dou'e sc'ole normale pentru aspirante de inveti'at'ore la sc'olele primare ru-rale de fete, exclusive seau mixte;

2. Transformarea actualeloru sc'ole centrale de fete in sc'ole normale superio're;

3. Infintiaru unu institutu de invetiamentu se-cundaru pentru esterne, cu o programa determinata, putendu ave si internate, inse numai pentru solvente.

Desbatendu asup'r'a acestoru cestiuni, consiliulu generalu, dupa ce mai ant'aiu a cautatu a se petrunde de vederile on. consiliu permanentu si de starea legis-latiunii in vig'ore dela 1865, s'a convinsu, ca in ade-veru este si legitimu si oportunu a se lu'a mesuri pentru intinderea si ameliorarea instructiunii si educa-tiunii nationale, in fav'orea juneloru fete, cari aspira la o cultura intelectuala si superio'ra, conformu cu spi-ritulu tempului si cu cerintiele de progresu ale socie-tatii romane. Astfelu, consiliulu generalu, lasandu-se

pe considerantele espuse in raportulu comisiunei insarcinata cu cercetarea cestiunilor relative a scóloru centrale de fete, si in urm'a unoru mature desbateri, ce s'au urmatu in sinulu seu, a admisu, aprópe in unanimitate:

1. A se transformá de-o camdata scólele centrale de fete existente in scóle secundare completu organizate pe acelea-si base sciintifice si literare, cá si gimnasiile si liceele.

2. In fiacare din aceste scóle se se infiintieze o clasa speciala de pedagogia, in care clasa se se primésca dóue categorii de eleve: a) Aspirante la postulu de invetiátore rurale, care trebue se aiba celu puçinu 3 ani de studiu in scól'a secundara, si b) Aspirante la postulu de institutóre primare urbane, care trebue se fia trecutu intregu cursulu secundaru. Invetiamentulu pedagogicu in acésta clasa va fi teoreticu si practic.

3. Aceste scóle voru fi frecventate atátu de eleve interne, bursiere seau solvente, câtu si de eleve externe;

4. Cursulu acestoru scóle va fi de 6 ani, dupa absolvirea caruia elevele, trecându examenulu generalu de studiele facute, se póta dobândi gradulu de bacalaureatu.

Pe bas'a acestoru principii si in vederea celoru espuse, consiliulu generalu, din caus'a lipsei de tempu, a votatu cu óre-care modificari numai materiile detaliate ale cl. I si II din proiectulu de programu elaboratu de onor. consiliu permanentu si pusu in discussiunea acestui consiliu, cumu si schitiarea obiectelorú din celelalte 4 clase; si acést'a pana la o nóua revissuire, ce se va face in sesiunea viitóre a consiliului generalu, asia cá programulu scóloru secundare de fete, aici anexatu, fiindu o modificare a programelorú pentru gimnasiile si liceele barbatesci, tinde, cá scólele secundare de fete se fia in acelasi-si tempu o preparatiune suficienta pentru studiele de facultati si o preparare speciala pentru carier'a de institutrice de ori ce gradu.

Programulu in cestiune fiindu votatu de 22 membri din numerulu totalu de 28 alu consiliului generalu, intrunesc conditiunile cerute de aliniatulu 2 dela art. 20 din legea instructiunei publice.

II.

Modificarea programelorú scóloru de comerciu.

Consiliulu generalu trecându la a dóu'a propunere, cuprinsa in discursulu d-vóstra si care, pentru mai multa claritate, a divisatu-o in urmatóriele 3 cestiuni:

1. Déca consiliulu generalu crede necesariu, cá studielóru din aceste scóle se li-se dee o intindere mai mare, mai adaugandu-se unu anu pre langa cei 4 esistinti?

2. Esaminandu si amendandu programele actuale din mentionatele scóle, a determinat programulu definitivu, cautandu a dá unu scopu si o directiune acestui invetiamentu, astfelu incátu se facemu, cá aceste scóle se respunda, in modu mai suficientu, la trebuintiele societatii.

3. A se avisá la separarea catedrei de sciintiele matematice, de aceea de sciintiele fisico-chimice, cu care actualminte este insarcinatu unu singuru profesoru, precum si in separarea catedrei de limb'a romana de aceea de istoria si geografia.

Deliberandu asupr'a acestoru cestiuni, consiliulu generalu a çatatu mai antáiu a-si dá bine séma de scopulu si natur'a acestoru scóle, ce astadi forméza unu studiu esentialu in invetiamentulu publicu la tóte natiunile culte, fiindu constatatu pana la evidintia, cá natiunile cele mai avute si mai prospere suntu acele, unde comerciulu si industri'a suntu mai in florite.

Avendu apoi in vedere considerantele espuse prin raportulu comisiunei ad hoc, publicatu deja, consiliulu generalu in acordu si cu vederile exprimate de onorab. consiliu permanentu, a admisu:

1. A se mai adaugá scóloru comerciale inca unu anu de studiu, astfelu, cá pe viitoriu cursurile acestoru scóle se fia de 5 ani.

2. A se separá catedr'a de matematica de ceea de fisica si chimia, precumu si aceea de limb'a romana de cea de istoria si geografia.

3. Prin adaugarea unui alu 8-lea anu, programulu actualu alu scóloru comerciale ne mai potédu functioná asia, dupa cumu se gasescu astadi, consiliulu generalu in urm'a unoru mature desbateri urmate in comisiune si in sinulu seu, a votatu proiectulu de programu, elaboratu de delegatiunea sea d'impreuna cu onor. consiliu permanentu, cu urmatóriele modificari: La geografia s'a mai adaugatu, pe langa materiile esistinte in clas'a V, notiuni generale asupra diferiteloru tieri ale Europei, Asiei, Africei, Americi, Australiei si Polinesiei si anume: situatiunea lorú topografica, starea politica si sociala, starea financeloru acestoru tieri. Principalele productiuni oferite ale fia carei tieri. Tabloulu esportatiunilorú sale. Principalele productiuni cerute de fia care tíera. Tabloulu importatiunilorú sele. Principalele notiuni asupr'a legislatiunii economice si vamale ale fia-carei tieri. Principalele pietie de comerciu si importanti'a lorú.

De asemenea s'a adausu óre-care mici modificari la studiulu de desemnu si caligrafia, si anume: s'a admisu desemnulu liniaru si pentru cl. II; éra desemnulu liniaru din cl. III s'a specificatu a se face cu aplicatiuni la tóte felurile de desemnu cu lini'a si compasulu, apoi in cl. IV si V se se faca si desemnulu de flori si de ornamente cu aplicatiunea mai cu séma la ornamente de stoffe.

In fine s'a introdusu de consiliulu generalu, cá studiu ce nu figurá pana acumu la scólele comerciale, notiuni de hygienea publica si privata, o óra pe septemana in clas'a din urma, si acést'a in interesulu respandirei cunoscintelorú hygienice atátu de necesare tuturoru.

Cu ocasiunea votarei acestei programe consiliulu generalu a creditu de cuviintia, in urm'a propunerei facute de unii din membrii sei, a ve exprímá dorinti'a,

că se binevoiti, d-le ministre, a luá mesurile necesare pentru infiintirea, candu se va cere oportunu, a unui biurou practic la scólele de comerciu, dupa modelulu celoru din strainate, si mai cu séma dupa cumu esista la scól'a superióra de comerciu din Anvers.

Programulu astfeliu elaboratu, consiliulu generalu crede ca elu intrunesce tóte conditiunile necesare, pentru că scólele nóstre comerciale se póta corespunde pe deplinu la tóte trebuintiele societatii si ale comer-ciului romanu.

Pentru esecutarea acestui programu, consiliulu generalu a avutu ingrigire a stabili si unu orariu, distribuindu astfeliu fia-care materia de studiu pe clase si cu unu numeru determinatu de óre, dupa cumu se póte vedé in orariulu generalu.

Programulu detailatu astfeliu elaboratu s'a admisu de unanimitatea membriloru presenti ai acestui consiliu in numeru de 23, numerulu activu alu membriloru consiliului generalu din acést'a sesiune fiindu de 28.

Astfeliu programulu in cestiune intrunesce prescriptiunile alin. 3 dela art. 20 din legea instructiunii, fiindu votatu de mai bine de dóue treimi ale membriloru consiliului generalu.

Programulu studieloru, dimpreuna cu orariulu respectivu, se anexéza in acestu raportu.

Totu de odata consiliulu generalu avendu in vedere cerintiele art. 214 din lege, a votatu, că desideratu, a se luá mesurile necesarii pentru infiintirea si in Jasi a unei asemenea scóle de comerciu.

(Va urmá.)

Omulu,

tractatu din punctu de vedere anatomicu seau alu partiloru sale.

(Urmare.)

(La urechia s'a aratatu unu tipu acomodat, in care s'au vediutu tóte partile principale si apoi s'a procesu): De fačia, ati dísu, ca se tienu si urechile. Arata urechi'a vecinului teu I! Acestu sgârciu nu face intréga urechi'a. Acést'a, ce o vedemu si o potemu prinde cu mân'a, se numesce: urechia esterna (seau din afara). Sgârciulu se numesce pavilionu. A dóu'a parte a urechiei incepe — priviti! — dela gur'a gaurei urechiei si se continua in laintrulu capului. Ea consta din tubulu seau gur'a, carea incepe din afara. Acestu tubu e de osu, pe din afara cu sgârciu. Tubulu acést'a are la gur'a sa din launtru o pelitia subtíre, carea acopere, cá unu coperisiu, tóta gur'a ei si se numesce timpana. Mai incolo de timpana se afla mai multe oscióre, cari 'si iéu numirea dela anumite obiecte, cu cari sémena, asia: ciocanulu, nicoval'a, osulu lenticulariu si scariti'a. Cea de antáiu sémena cu unu ciocanu, a dóu'a cu nicoval'a din fauria (se arata) etc. Cód'a ciocanului atinge timpan'a. Acestea la olalta facu urechi'a, numita midilocia. A treia parte a

urechiei este: urechi'a interna seau din launtru. Partile, cari forméza acést'a parte a urechiei, suntu inveluite in unu osu. In launtrulu lui suntu mai multe cavítati seaugolimi, in cari se afla o materia apósa. Prin numitele golimi trece unu nervu, care e in legatura cu partile urechiei midilocie si din launtru cu creerii, si care se numesce: nervulu acusticu.

Dupa acést'a se vedemu acumu, cumu se intêmpla audírea. Fiti atenti! Cumu se nasce sunetulu? Ce e elu? (din fisica). Sunetulu produsu din o cauza seau alt'a, sciti, că se latiesce prin undele aerului. Acestea unde de aeru ajungu pana la urechi'a nóstra. Urechi'a esterna seau pavilionulu primesce o multíme de unde de acestea. Fora de pavilionu omulu ar' audí cu multu mai réu; pentru ce? (pentru-ca elu, fiindu largu la gura, primesce mai multe unde, cá candu ar' fi mai strêmtu seau cá candu ar' lipsi). In urechi'a midilocia inca e aeru; acést'a conduce sunetulu primitu mai departe. Scimu inse, că tubulu urechiei midilocie se totu stremtéza, asia incátu undele, cari mai inainte veniau pre o gaura mai larga, si prin urmare mai puçinu imbuldíte, aici trebue se se gramadésca si asia se mérga de odata cu o potere mai mare. Acelea lovescu cu o potere mare timpan'a. Miscandu-se acést'a, se misca si ciocanulu, cu acarui códa, amu dísu, cá stá in atingere. Prin acést'a se misca celea lalte parti a-le urechiei midilocie si prin ele se atinge nervulu acusticu si mai departe creerii — sufletulu. Asia ne facemu sciutori de sunetu, — adeca audímu. Cumu se numesce celu ce nu aude? Déca omulu e surdu de micu, remane si mutu, si asia nu-si póte câstigá nici o cunosciintia adevérata. Vedeti dara, de câtu folosu suntu urechile? Se le curatiti si se grigiti de ele, cá nu din vin'a vóstra se fiti lipsiti de acestu daru atátu de pretiosu alu omului, de vorbíre, de cunosciintie, de limba! (Se nu gaurésca in urechi cu fuse, ace etc. se nu sbiere unii altora in urechi, se nu se culce cu urechi'a pe pamentu rece si umedu, se nu stea in turnuri, candu se tragu clopotele. Candu intra in urechia unu insenctu — cumu se póte scóte?)

Alta parte a feçiei, — care e? (ochii, se arata unu ochiu de vita; se ié unu copilu, la care se esaminéza partea vidibila a ochiloru in vederea conscolariloru sei). Ochii, acestea comori nepretiuite, suntu provediuti cu unu acoperemêntu, cu pleópele. Pleópele suntu cá o cuthia scumpa, in care se pastréza unu tesauru de mare pretiu. Ochii, cari suntu atát'a de gingasi, fora pleópe, la câte pericule nu ar' fi supusi?!

Partea esterna a ochiului consta din mai multe parti. Partea de laturi, de colóre alba, formata din o materia nestravedieciósa si tare, se numesce sclerótica. In midilocu, langa ea, se afla o parte fórte îngusta si cercuala, pre cumu si transparenta, stravedieciósa, care este in legatura strensa cu sclerotic'a si se numesce: cornea. In legatura cu cornea, mai spre centru, este o alta parte éراس cercuala, care la unii ómeni e de colóre albastria, la altii negria etc.

si sub care peliti'a se vede, priviti, o materia, cá candu ar' fi o sticla, in carea se scutura materi'a din ea, si astufeliu ea ni se arata cu spume. Acést'a se numesce iris. Dupa acést'a urméza alta parte, de colóre négra la toti ómenii, numita pupila, si chiar' in midilocu este ultim'a parte numita: cristalinu. Sub peliti'a de deosebite colori, carea am amintitu-o mai susu, se afla deosebite sucuri, si sub cornea, pupila si cristalinu o ramurire a unui nervu, numitu opticu. Acést'a ramurire se numesce: retina. — Ramurile acestea ale retinei se aduna la fiacare ochiu spre a formá cáte unu nervu opticu, cari ambe se impreuna la creeri. Ochii se misca cu ajutoriulu unor muschi. Din ochi esu lacrami, cari se forméza aprópe in o forma cu saliv'a; ele esu din ghindurile lacrimale. Cumu amu dísu eu, cá se numescu gaocile ochiloru? Acestea se mai numescu cu altu cuventu: orbite. De aici orbu. Ce numimu gene? Cari sunt? Ce numimu sprancene? Aratáti-mi-le!

Pentru ce aprindemu noi lumin'a sér'a si preste nópte? Ce ne tramite nóue flacar'a luminei? (radie de lumina.) Numai nóue, cari siedemu in o parte a casei, ne vinu radie de lumina? (ba, in tóta cas'a si si afara strabatu prin ferestre). Inainte de-a aprinde lumin'a, a fostu intunerecu mare in casa, asia incátu nu vedeai nimic'a. Colóre'a alba a chartiei, colóre'a deosebita a altoru obiecte (esemple) nu s'a potutu distinge, pentru cá in intunerecu si fora lumina nu se vede de locu, déca intunereculu e mare. Tieneti deci bine aminte, cá prin ajutoriulu radielor de lumina potemu deosebí colorile! Cumu se producu colorile? (totu prin radie de lumina). Dar' marimea, adeca grosimea, lungimea, latímea si rotundímea lucrurilor seu form'a lor, potemu-o distinge nópte'a in intunerecu mare? (nu se póte fóra de lumina, — esemple). Ce lumina ne tramite preste dí radiele s'ale, — nóue si la tóte fiintiele de pre pamentu? (sórele). Ce distingemu cu ajutoriulu radielor sórelui? (form'a, marimea, colóre'a obiectelor s. a.)

Cá unu omu se póta vedé, de ce are lipsa? (de ochi sanetosi si de radie de lumina dela sóre, dela luna, stele, focu s. a.). Se vedemu acumu, cumu se intempla vederea! Scimu, ca fora radie de lumina nu potemu vedé nici unu obiectu. E de lipsa dara, cá unu anumitu corpu luminos se-si tramita radiele sale la anumite obiecte. Acestea radie luminéza corpurile, la cari au ajunsu, ba se intorcu si spre ochii nostri, impreuna cu form'a obiectului respectivu, lovescu in cornea, pupila si cristalinu si prin urmare si in retin'a de sub ele, unde se reproduce: marimea, form'a, colóre'a, pusetiunea obiectului respectivu, pre cumu se intempla in ap'a unei fântáne. Retin'a, scimu bine, cá e prelungirea nervului opticu, care duce la creeri din fiacare ochiu si acolo se léga in unu trunchiu comunu. (S'a aratatu pre tipu totu, ce numai s'a potutu.)

Creerii se impresionéza de lumin'a, ce a aficiatu nervulu opticu. Sufletulu inca se face acumu cunoscutu

deplinu cu: form'a, colóre'a s. c. a obiectului; astufeliu vedemu. (S'a vorbitu aici despre insemnatatea vederi, care s'a datu si cá ocupatiune scripturistica, dupa aceea s'a repetitu, ce s'a invetiatu despre capu si partile s'ale si apoi aducandu-se in legatura capulu cu grumadiulu, s'a continuatu tractarea acestui'a.)

(Va urmá).

Protocolulu

adunarei generale a „Reuniunei invetiatoriloru romanu dela scólele confessionale gr. or. din dieces'a Caransebestului“, tienuta in Reciti'a - montana la 2/14 si 3/15 Augustu 1877.

(Urmare.)

Siedinti'a a dóu'a: in 3/15 Augustu a. c. 3 óre d. m.

16. Dupa deschiderea siedintiei, la invitarea presidiului d-lu Stefanu Albu prelege disertatiunea sa despre educatiunea mamelor de familia, carea cá si celelalte fú ascultata cu atentiune si placere.

17. Conformu programei statorite, presidentulu pune la ordine desbaterea proiectului despre modificarea statuteloru, elaboratu de comitetulu reuniunei si acceptatu deja in conferinti'a premergatória. D-lu Ioanu Buditianu doresce a sci in principiu diferintiele, ce esistu intre statutele vechi si proiectulu de modificare. Notariulu Ioanu Tin'a espune pe scurtu acele diferentie si adeca: admiterea membriloru fundatori la dreptulu de votisare si de alegere, atátu de functionari, cátu si de membri in comitetulu reuniunei, subimpartirea reuniunei in mai multe despartieminte, miciorarea taxei de solvire pentru membrii ordinari, intregirea statuteloru cu dispositiuni in privinti'a ajutorarii membriloru din fondulu reuniunei, in fine mai multe stramutari si intregiri esentiali, atátu in sensu cátu si in forma. Dupa aceste desluciri se purcede numai decátu la cétirea amintitului proiectu de statute, care § dupa § desbatandu-se d'impreuna cu normele privitorie la ajutorarea membriloru din fondulu reuniunei, se primescu in modulu, cumu suntu acludate aici sub a) cu aceea mai departe dispunere, cá comitetulu se le transpuna locuriloru mai inalte competente spre aprobare.

18. Presidentulu poftesce comissiunea esmisa pentru esaminarea raportului comitetului si pentru propuneri, cá se-si dea raportulu. D-lu Traianu Cinta, cá referinte alu acelei comissiuni, reportéza urmatóriele:

a) Reuniunea invetiatoriloru din dieces'a Caransebesiului are 114 membrii ordinari, 19 membrii fundatori, 18 membrii ajutoratori si 17 membrii onorari. Comissiunea propune a se luá acést'a la placuta cunoscentia, provocandu-se totodata comitetulu a nisui si a conlucrú si pe viitoriu pentru inmultirea membriloru. De asemenea propune, cá pentru purtarea in evidenti'a a membriloru reuniunei comitetulu se faca pe viitoriu unu protocolu, in care se se introduca toti membrii dela timpulu intrarei loru in reuniune cu numele, ca-

racterulu, locuinti'a si protopresbiteratulu, caruia apartienu. Mai departe propune, cá toti membrii reuniunii primiti cá atari si pana candu reuniunea va deveni la o stare materiala favorabila pentru procurarea diplomeloru de primire pe bas'a protocolului respectivu, se se incunoscintieze prin unu biletu de primire scrisu de presidentulu si notariulu reuniunii, prin urmare incátu membrii reuniunii de pana acuma dóra nu ar fi in acestu modu iucunoscintiati, comitetulu se se indrumaze a o face acést'a cátu mai grabnicu. — Tóte aceste propuneri se primescu.

b) Aratarea despre starea bibliotecii reuniunii, in carea se espune, ca bibliotec'a consta din 54 de opuri — cu 11 mai multe de cátu in anulu trecutu — se propune a se luá la cunoscintia, prelanga acea observare inse, cá bibliotecariulu se fia indrumatu pe viitoriu a substerne unu raportu specialu separatu despre tóte opurile din bibliotec'a reuniunii. Prenumerarea fóiei „Scó'la Romana“, luandu-se la cunoscintia, se propune a se urmá si in viitoriu. De asemenea se propune din partea comisiunii procurarea si a altoru foi pedagogice si sciintifice, incátu ar permite acést'a starea cassei reuniunii. Adunarea generala primesce aceste propuneri.

c) Comitetulu reuniunii a tienutu in anulu trecutu 3 siedintie, a esecutatu mai multe concluse ale adunarei generali din anulu trecutu, a provediutu administrarea cassei cu protocolé corespundietóre, a facutu dispositiunile necesari cu privire la tienerea adunarei generali, si mai virtosu s'a ingrigitu de a esoperatu dela societatea ces. reg. privil. favoru de caletoria pe caile sale ferate, care tóte la propunerea comisiunii se iéu la cunoscintia.

Incátu pentru favorurile de caletoria, acordate de susnumit'a societate, comisiunea propune a se esprime aceleia multiamita in scrisu prin presidiulu reuniunii, ér d-lui inspectoru supremu din locu alu amintitei societeti J. K. Schwing, se i-se esprime multiamita verbala prin o deputatiune alésa din sinulu adunarei pentru bunavointi'a si marinimositatea sa, manifestata façia de acésta adunare prin acordarea gratuita a trenulu montanisticu pentru transportarea participantiloru dela Bocsi'a pana la Reciti'a si retour, prin concertulu esecutatu in onórea adunarei de escelent'a capela musicala a societatei, si in fine prin distribuirea intre participanti in tipu de presentu si suveniru a unui numeru insemnatu de asia numitele „gravamente de epistóle“, fabricate din metalu cu inscriptiunea „VII adunare generala a invetiatoriloru romani gr. or. Reciti'a 1877. Ambe propunerile se primescu. Deputatiunea esmitenda se alege in persónele d-loru: Ioanu Marcu, Aureliu Draganu si Stefanu Albu, cari numai decátu se si departara spre a corespunde insarcinari primite.

d) Salutarea reuniunii invetiatoriloru din Ungari'a de sudu cu ocasiunea adunarei loru din acestu anu, zienuta la Reciti'a-montana, se propune a se luá la

cunoscintia cu acelu adausu, cá si pe viitoriu se se urmeze asemenea la astfeliu de ocazioni. Notariulu reuniunii, Ioanu Tina, adauge la acestu locu inca urmatóri'a propunere, si anume: cá reuniunea invetiatoriloru romani gr. or. din dieces'a Caransebesiului, in semnu de reciprocitate colegiala façia de reuniunea invetiatoriloru germani din sudulu Ungariei, care la adunarea presenta se afla reprezentata prin delegati, la viitóriele adunari generali ale acestei reuniuni se participeze asemenea prin delegati esmisi din sinulu seu. Atátu propunerea comisiunii, cátu si cea din urma se primescu de catra adunarea generala. Esmiterea delegatiloru respectivi se concrede comitetului reuniunii.

e) Cu privire la acelu punctu din raportulu comitetului, care arata stagnarea reuniunii din caus'a defectuositatii statuteloru ei, comisiunea are firm'a sperantia, cumu-ca prin nouele statute tóte pedicele din calea inaintarei reuniunii se voru puté delaturá.

f) Comisiunea propune, cá pentru viitórele adunari generali comitetulu reuniunii se faca unu raportu generalu lamuritu despre intrég'a stare spirituala si materiala a reuniunii, ceea ce din partea adunarei se si primesce.

g) Propunerea veteranulu si meritulu profesoru si directoru preparandialu, Alexandru Gav'r'a, pentru infiintierea unui institutu pedagogicu de fete in Aradu, la recomandarea comisiunii, adunarea generala o primesce de a sa si va nisui si conlucrá cu puterile, ce-i stau la dispositiune, pentru realizarea ei. Adunarea generala dispune mai departe, cá acésta propunere se se transpana prin comitetu si consistoriulu scol. diecesanu spre cunoscintia si spriginire. — In fine comisiunea propune esprimarea de profunda multiamita in scrisu veteranulu parinte pedagogu pentru parintesc'a si cordial'a sa salutare. — Adunarea generala observandu, ca amesuratu decisului de sub Nr. 8 alu prot. deja s'a espedatu d-lui Alexandru Gav'r'a o telegrama in acestu sensu, ié propunerea la cunoscintia.

h) Propunerea d-lui Ioanu Tuducescu pentru stabilirea unui regulamentu de reciprocitate spirituala intre reuniunile invetiatoresci, la recomandarea comisiunii adunarea generala o primesce cu acelu adausu, cá elaborarea regulamentulu din cestiune se se concreda comitetului, care apoi la adunarea generala procésima lu va propune spre desbatere.

19. Presidentulu invita comisiunea esmisa pentru censurarea socoteleloru reuniunii dela 23 Augustu 1876 pana la adunarea generala presenta, cá se-si dea raportulu seu. In urmarea acestei invitatiuni d-lu Ioanu Zaica, cá referinte alu comisiunii, cetesce urmatoriulu raportu:

1. Fondulu reuniunii la adunarea generala din Versietiu a constatu din unu capitalu de 1637-67
2. Venitulu anulu curinte face 465.—

	fl. 2102·67
3. Restantie din 1876 neincassate cá venitu pe anulu 1877	425·20
4. Venitulu balului tienutu in Versietiu in 1876	80—
5. Dividendele dela „Albin'a“ pe doi ani dupa 11 actiuni	197·60
6. Dela membrii fundatori rat'a I si II	140—
7. Dela unu membru ajutatoriu	5—
8. Interese dupa capitalele elocate a) la cass'a de pastrare din Bocsi'a-montana, b) la institutul de creditu „Albin'a“ si c) dupa obligatiunea d-lui Vasilie Nicolesu	46·85
9. Cá venitu dela Ioanu Petroviciu, parochu in Cielov'a-montana in obligat	50—
10. Interesulu pe unu anu dupa acésta obligat	5—
11. Dela trei membri ordinari din restantiele vechi au incursu	13·18

Sum'a fl. 3038·50

Din acésta sum'a detragandu-se spesele avute de 110 47

Ramane unu capitalu curatu de 2928·01

Acestu capitalu se afla in urmatóri'a stare si anume:

1. In 11 actiuni de ale institutul „Albin'a“	1100—
2. La cass'a de pastrare din Bocsi'a-montana, dupa cumu arata libelulu	341—
3. Restantie din anulu 1876 la membrii ordinari	425·20
4. La instutul „Albin'a“ suntu depusi	144·40
5. Restantia la membrii fundatori	70—
6. Restantia la membrii ord. pe anulu 1877	413—
7. Restantia la unu membru ajutatoru	5—
8. Interese dupa capitalele elocate	46·85
9. La cass'a de pastrare din Lugosiu suntu depusi	40—
10. In obligatiuni la membrii ordinari	94·50
11. O obligatiune a d-lui membru fundatoru Ioanu Petroviciu 50 fl. dimpreuna cu interesele de 5 fl.	55—
12. In bani gata	193·06

Sum'a fl. 2928 01

Aceste socotele comissiunea censuratória le-a aflatu in ordine buna; dreptu aceea propune, cá adunarea se le aprobeze, éra cassariului reuniuni, d-lui Ioanu Opra, se i-se dea absolutoriu. — Propunerea comisiunei adunarea generala o primesce.

(Va urmá).

Bibliografia.

Catechese pentru pruncii scolari din scótele elementare populare. Dupa Georgiu Mey, preotu in Schwörzkirch din dieces'a de Rottenburg, de *Titu Budu*, concipistu episcopescu, vice-notariu si asesore consistorialu. Gherl'a. Cu literele tipografiei diecesane. 1877.

Pagine 227; pretiulu? Cartea anunciata in „Scóla Romana“ Nr. 23 a aparutu; este de 14 cóle octavu si contine 55 de catechese lucrate pe bas'a „Credeului“. O recomandamu tuturoru catechetiloru nostri.

Preparatiunea trupuriloru mortiloru pentru inmormentare. Studiu liturgicu. Fragmentu din unu tractatu liturgicu mai lungu despre inmormentarea crestina dupa ritulu orientalu, scrisu de *Justinu Popfiu*. — Retiparitu din „Predicatoriulu Sat. Romanu“. — Gherl'a. Imprimari'a diecesana. 1877. Pretiulu?

Varietati.

(Sciri scolare din comitatulu Fagarasiu.) La 5 Nov. a avutu locu o siedintia ordinara a comitetului administrativu, in carea inspectorulu reg. de scóle, d-lu Szeremley a referatu urmatóriele: Cu tóte ca pretorii in genere suntu negligenti si — departe de a studiá, ei nici nu cetescu ordinatiunile comitetului, pre cumu se vede intre altele de acolo, ca pentru ameliorarea salarieloru invetiatoriloru nu au facutu nimica, totusi sum'a totala a salarieloru invetiatoriloru din comitatu s'a urcatu cu 7333 fl., adeca dela 22.356 fl. la 29.689 fl. Inspectorulu se róga, cá comitetulu se voteze o urgentia aspra catra toti pretorii. — Copii obligati a amblá la scóle au fostu in anulu trecut 11.258; sum'a acést'a a scadiutu in anulu curentu cu 30°/_o din cauza, ca in anii trecuti multi copii au muritu de difteritis. — Scóla civila de statu are astadi 72 scolari, intre cari 49 baiati. Mai multi nu s'au potutu primi, nefiindu locu; pentru aceea inspectorulu propune, cá cu cladirea scólei celei nóue inceputulu se se faca inca inainte de Martisioru.

(Scóla de meserii.) In orasiulu Bacau (Romani'a) s'a deschisu la 1 Novembre a. c. o scóla de meserii. Elevii suntu in numeru de 15; ei voru invetiá tèmplari'a, cismari'a si ferari'a.

(Poporatiunea Franciei.) Dupa recensementulu din 1876 suntu in Françi'a 362 arondisemente, 2.862 cantóne si 36.056 comune. Numerulu poporatiunei, care la 1872 éra de 36,102.921 locuitori, astadi este de 36,905.788 seau aprópe 37 milióne locuitori.

(Unu tata sinceru.) Tatalu: Asiadara, d-ta voiesci a luá pre fic'a mea de soçiá? — Petítoriulu: Ast'a este dorinti'a mea cea mai ferbinte. — Tatalu: Dar sci d-ta fierbe? — Petítoriulu: Nu sciú. — Tatalu: Sci d-ta frementá? sci cóse, cãrpi si spalá rufe? sci scaldá si infasiá copii? intr'unu cuventu: sci rónduél'a casii? — Petítoriulu: Se intielege, ca nu sciú. — Tatalu: Vedi, d-le tóte aceste trebue se le sci d-ta, càci fic'a mea — nu le scie.

Rogamu de nou pre toti domnii prenume-ranti, cari suntu in restantia cu costulu abonamentulu, a se achitá odata, càci nu mai potemu asteptá.

Redactiunea „Scólei Romane“.